

POSUDEK

na disertační práci Mgr. Karoliny Žákovské „Ochrana mořské biodiverzity v mezinárodním právu“

Disertační práce je zaměřena na důležitou oblast ochrany životního prostředí, problematiku ochrany biologické rozmanitosti. Práce je členěna na úvod, tři části a závěr, celkový rozsah práce je 252 stran. Zvolené téma je zpracováno z hlediska mezinárodního práva veřejného.

V předmluvě se uchazečka zabývá důvody proč tato práce vznikla a proč si zejména vybrala problematiku mořské biodiverzity. V první části vymezuje pojmy jako biodiverzita, mořská biodiverzita a zabývá se jejich významem a ochranou. Na str. 57 provádí významné členění norem významných pro ochranu mořské biodiverzity na rybářské právo, zaměřené na mořské organismy, avšak do značné míry ignorující požadavky ochrany přírody, a ochrannářské právo, jehož cílem je ochrana ohrožených ekosystémů. Dochází k závěru, že ani jedna z těchto skupin norem nemůže sama o sobě zajistit ochranu mořské biodiverzity tváří v tvář rostoucímu tlaku ze strany člověka. Posledně uvedenou myšlenku by bylo vhodné vysvětlit, zda se jedná o třetí skupinu norem, či jejich provádění apod. Rozlišování na ochrannářské a rybářské právo používá doktorandka i v dalších částech.

V této části se zaměřuje rovněž na právní režim biologických mořských zdrojů. V dané podkapitole autorka na str. 65 konstatuje, že biologické zdroje volného moře zůstávají res nullius, ale v mezinárodním měřítku lze „vysledovat zřejmou tendenci k určité „kolektivizaci“ hospodaření. V tomto směru vyvstává otázka jak v současnosti interpretovat svobodu rybolovu.

Druhá část je zaměřena na prameny mezinárodního práva ochrany mořské biodiverzity. Doktorandka vychází z vymezení obsaženého v čl. 38 Statutu Mezinárodního soudního dvora. Přestože konstatuje, že nejdůležitějšími prameny jsou v této oblasti mezinárodní smlouvy, bylo by vzhledem k pojetí této části vhodné zabývat se ve větší míře rovněž druhým základním pramenem mezinárodního práva, kterým je mezinárodní obyčej. Na str. 69 věnuje této problematice pouze stručnou poznámku pod čarou. Konstatování uchazečky o měkkosti povinností uložených Úmluvou o biologické rozmanitosti na str. 77, vzhledem k silné vyjednávací pozici rozvojových zemí působí poněkud jednostranně. Důvodů je patrně více. Řešení vztahu Úmluvy OSN o mořském právu a Úmluvy o biologické rozmanitosti na str. 77 – 78, by si zasloužil hlubší rozbor, zejména z hlediska mezinárodního smluvního práva. Rovněž by bylo vhodné vysvětlit jaké jsou právní důvody pro omezení práv nesmluvních států Dohodou o rybích hejnech z roku 1995 (str. 87). Uchazečka se zde zmiňuje o skutečně revolučních ustanoveních s ohledem na historickou nedotknutelnost principu svobody volného moře. Tato část obsahuje výčet velkého počtu smluv v oblasti mořské biodiverzity. Práce působí až encyklopedickým dojmem. Autorka zpravidla stručně charakterizuje příslušné smlouvy. Provádí však i vlastní hodnocení.

Vedle mezinárodních smluv se zde zabývá i tzv. měkkým právem (soft law). Za takové označuje normy, které nejsou formálně právně závazné. Přínosným je autorčino členění pravidle soft law do tří skupin (str. 118), na koncepční dokumenty soft law, dokumenty nahrazující právně závaznou úpravu (str. 123 a násl.). Na str. 123 – 124 doktorandka zmiňuje některé rezoluce VS OSN, aniž je konkretizuje. Bylo by vhodné vyjádřit o které se například jedná. Třetí skupinu tvoří prováděcí dokumenty soft law, jejichž cílem je upřesnění obecně formulovaných povinností obsažených v mezinárodních smlouvách (str. 130 a násl.). Vzhledem k povaze smluvních dokumentů v oblasti mezinárodní ochrany

životního prostředí by však bylo vhodné vymezit, alespoň demonstrativně, do jaké míry obsahují příslušné mezinárodní smlouvy pravidla soft law.

Z hlediska koncepčního se domnívám, že úvahy o právu životního prostředí jako odvětví, by měly v práci být obsaženy již v prvních částech a ne až na str. 118. Rovněž by právo životního prostředí mělo být analyzováno do větší hloubky.

Třetí část disertační práce je zaměřena na základní prostředky ochrany mořské biodiverzity v mezinárodním právu. Povinnosti v této souvislosti rozděluje doktorandka do dvou základních skupin. První se týká ochrany určitých částí přírody, druhů či oblastí a druhá usiluje o komplexní regulaci určitých činností představujících specifickou hrozbu pro mořské prostředí (str.139). Pokud jde o ochranu jednotlivých druhů, jedná se o opatření přijímaná v rámci rybářských fór. Jako příklad uvádí autorka Úmluvu o ochraně antarktických mořských živých zdrojů. Na jejím základě přijímá Komise pro ochranu antarktických živých mořských zdrojů ochranná opatření. Autorka uvádí řadu dalších příkladů. Dále v této části uvádí případy prostorové ochrany. Zabývá se zde mimo jiné úpravou chráněných mořských oblastí. V této kapitole jsou zahrnuty i další typy oblastí se zvláštním režimem.

Druhou skupinu tvoří úprava určitých lidských činností. Uchazečka se zaměřila na určité činnosti, které jsou natolik specifické nebo představují tak významnou hrozbu, že je jim věnována pozornost v rámci samostatné právní úpravy. Mimo jiné se zde doktorandka zabývá ochranou ohrožených druhů mořských organismů prostřednictvím regulace obchodu. Jiným případem je znečišťování mořského prostředí.

Následující část je zaměřena na nejvýznamnější faktory podmiňující účinnost ochrany mořské biodiverzity a jejich mezinárodněprávní úpravu. Uchazečka zde více faktorů. V ochraně mořské biodiverzity hraje podle autorky zásadní roli věda, uplatňování ekosystémového přístupu a předběžné opatrnosti. V poznámce na str. 230 uchazečka konstatuje, že nemá na mysli tzv. materiální prameny práva. Měla by vysvětlit svůj přístup. Uplatnění vědy zde autorka pojímá i ve smyslu použití technických monitorovacích systémů (str. 196). Do této části zahrnuje i problematiku mezinárodní spolupráce (str. 216 a násl). Vzhledem k významu zásady spolupráce jako jednoho ze základních mezinárodních ochrany životního prostředí mohla být tato problematika zpracována již v úvodu této kapitoly, možná i v úvodu celé disertační práce.

Pokud jde o hodnocení, práce je rozsáhlá a způsob jejího zpracování svědčí o autorčině zaujetí daným tématem. Autorka zpracovala problematiku mořské biodiverzity komplexně, místy však práce působí popisným dojmem. Vzhledem k velkému počtu smluv a jiných dokumentů zahrnutých do práce, se tomu však nedalo vyhnout. Sama autorka konstatuje, že vzhledem k rozsahu tématu nebylo možné pojednat o něm vyčerpávajícím způsobem, neobsahuje tudíž pravidla mezinárodního práva k prosazení norem na ochranu mořského prostředí a jeho zdrojů (str. 241). Určité připomínky v textu posudku jsou spíše základem pro diskusi a nesnižují kvalitu této práce. Uchazečka prostudovala velké množství různých dokumentů a literatury zejména zahraničních autorů vztahující se k danému tématu. Svědčí o tom i 935 poznámek.

Z výše uvedených důvodů lze konstatovat, že práce je přínosná, jak požaduje předpis pro disertační práce a **doporučuji** jí k ústní obhajobě.

V Praze dne 15. května 2007

Doc. JUDr. Jan Ondřej, CSc.